

SMILTENES NOVADS. ZĪMOLA STRATĒGIJAS IZSTRĀDE. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE UN NOVĒRTĒJUMS.

Metodoloģija.

Izpētei un analīzei tika izmantoti dažādi avoti: Smiltenes novada vēsturiskā komunikācija, plānošanas un stratēģiskie dokumenti, novada veiktie pētījumi, trešo pušu veiktie publiski pieejamie pētījumi, blakus teritoriju veiktie pētījumi, statistikas dati. Veikta novada tēla mediju monitorings (5.pielikums) un izpētīts, kādi viedokļi par novadu parādās sociālajos tīklos 2016.-2018.g.periodā. Notika 10 individuālas intervijas un divas radošas grupu darbu sesijas, kurās piedalījās Smiltenes novada iedzīvotāji, uzņēmēji, pašvaldības un nevalstisko organizāciju pārstāvji – kopā vairāk kā 50 cilvēki.

Tika veiktas anketas tipa aptaujas Smiltenes novada iedzīvotājiem, uzņēmējiem, novada vadības pārstāvjiem, tūristiem, kā arī Latvijas iedzīvotājiem ārpus Smiltenes novada – kopā vairāk kā 960 cilvēkiem. Veikta Smiltenes novada identitātes atribūtu modelēšana (1.pielikums), SVID analīze (2.pielikums), PEST analīze (3.pielikums).

Smiltenes novada identitātes analīze.

Stabilie/strukturālie faktori.

Smiltenes novads atrodas Ziemeļlatvijā, Vidzemes vidienē, robežojoties ar Valkas, Apes, Gulbenes, Raunas, Vecpiebalgas, Priekuļu, Beverīnas un Strenču novadiem. Tas izveidots 2009. gada administratīvi teritoriālās reformas rezultātā. Kaut gan kopumā novadam raksturīgi mēreni klimata apstākļi, tieši Smiltenes novadā reģistrētas vairākas meteoroloģiskās galējības. Tā, piemēram, savulaik Smiltēnē 2001. gada 28. aprīlī reģistrēts vislielākais nokrišņu daudzums aprīlī. Vidzemē arīdzan pieredzēts visaukstākais oktobris (1976. gadā) un visaukstākais augusts (1956. gadā) (NeoGeo.lv 2010). Klimatiskie apstākļi Smiltenes novadā izveidojuši vairākus purvus, kuri ir bagāti ar unikālu ekosistēmu (Smiltenes novada pašvaldība 2012, 25).

Smiltenes novads ir viens no mežainākajiem Latvijā. Gandrīz pusi no novada kopējās 947 kvadrātkilometru teritorijas aizņem mežu platības. Savukārt lauksaimniecībā izmantojamā zeme veido 38.6% no novada kopējās teritorijas. Kaut gan novads ir 18. lielākā administratīvā teritorija Latvijā, tās administratīvais centrs – Smiltenes pilsēta – aizņem vien nelielu teritoriju un veido tikai 0.8% no kopējās novada platības jeb 7,2 km² (Smiltenes novada pašvaldība 2012). Smiltenes novada teritorijā ir vairākas upes un ezeri.

Vienlaicīgi novadā ir nozīmīgs reģionālo autoceļu tīkls, tāpat to šķērso valsts nozīmes autoceļš A2 (Vidzemes šoseja). No vienas puses, tas veicina iedzīvotāju mobilitāti, no otras puses, tas pasliktina dzīves kvalitāti trokšņu un piesārņojuma dēļ. Reģionālo autoceļu noslodze ir relatīvi vidēja, salīdzinot ar apkārtējiem novadiem. Pēdējo desmit gadu laikā pa katru no tiem pārvietojušās vidēji pusotrs tūkstošs automašīnu diennaktī, no tā 16% bijis kravas transports (Latvijas Valsts ceļi 2019). Savukārt Vidzemes šosejas noslodze ir būtiski zemāka novada teritorijā nekā posmos, kuri ir tuvāk Rīgai. Proti, Smiltene ir būtisks robežpunkts, aiz kura satiksmes intensitāte ievērojami samazinās (posmā no Bērzkroga līdz Smiltenei diennaktī pārvietojušās vidēji 3,564 automašīnu, aiz Smiltenes līdz P39 (pagrieziens uz Api) – vien 1,380 automašīnu. Vienlaicīgi šajos posmos būtiski palielinās smago transportlīdzekļu īpatsvars, vidēji tā ir katra ceturtā automašīna aiz Smiltenes.

Mainīgie ilgtermiņa faktori.

Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas datiem, novadā dzīvo 12,473 iedzīvotāju. Arī šajā ziņā tas ir viens no lielākajiem novadiem, ierindojoties 24. vietā. Smiltenes pilsētā dzīvo 43% novada iedzīvotāju kaut gan iedzīvotāju blīvums ir relatīvi neliels

– aptuveni 13 cilvēki uz vienu kvadrātkilometru. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem (sk. <http://data1.csb.gov.lv/sq/25083>), Vidzemē iedzīvotāju skaits pēdējo piecu gadu laikā samazinājies vidēji par 1.7% gadā (vidēji Latvijā – par 0.9%). Tajā pašā laikā iedzīvotāju skaita kritums Smiltenes novadā bijis zemāks nekā vidēji Vidzemē un veidojis vidēji 1.3% gadā. Secināms, ka no vienas puses iedzīvotāju skaita dinamika ir pozitīvāka nekā Vidzemē kopumā, bet valsts līmenī tā ir zem vidējā.

Smiltenes novads vairāku gadu garumā ir ilgtermiņā īstenojis stratēģiju kļūt par nozīmīgu Vidzemes teritoriju (Smiltenes novada pašvaldība 2012b). Tas ir nesis rezultātus. Demogrāfiskā situācija ir uzlabojusies (Gabrāns 2018a), tāpat Smiltene ekonomiski tiek uzskatīta par daļu no spēcīgā Vidzemes trijstūra, kurā ietilpst arī Valmiera un Cēsis (Riekstiņa 2018). Uzņēmumu ienākuma nodoklis uz 1,000 iedzīvotājiem Smiltenes novadā ir desmitais augstākais Latvijā: 2018. gadā tas gandrīz pārsniedza €170 atzīmi (Lursoft 2018).¹ Vidzemes augstskolas rektors Gatis Krūmiņš norāda, ka pastāv divu ātrumu Vidzeme, un Smiltene ir iekļāvusies tajā, kurai interesē “lielās, stratēģiskās lietas” (Meļķis 2018).

Saskaņā ar LURSOFT datiem (sk. https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=523), Smiltenes novads ir 38. vietā pēc piesaistīto ārvalstu investīciju apjoma Latvijā (kopumā piesaistīti 5,607,618.83 EUR). Salīdzinājumam Cēsu novads ir 16. vietā ar piesaistīto investīciju apjomu 21,710,028.64 EUR, bet Valmieras pilsēta – 11. vietā (54,140,957.11 EUR). Vidzemes plānošanas reģiona kontekstā Smiltene ar piesaistīto tiešo investīciju apjomu ierindojas 7. no 25 teritorijām. Acīmredzami, pārējās “Vidzemes trijstūra” teritorijas spēj veiksmīgāk piesaistīt ārvalstu investoru uzmanību un uzticību. Turklāt lauvastiesu (82%) tiešo investīciju Smiltenes novadā ieguldījis Igaunijas uzņēmums Stora Enso Eesti AS.

Atšķirībā no Valmieras un Cēsu novada, Smiltenes novadā nav nedz profesionālu kultūras iestāžu, ne arī koncertzāles vai nacionāla mēroga kultūrvēsturisku pieminekļu (Gabrāns 2018a). Tāpēc novads uzsvāra līcī uz “darbavietām, atbilstošu dzīves vidi un labu izglītību” (Rozentāls 2018). Attiecībā uz darbavietām, Smiltenes novads veiksmīgi īstenojis investīciju piesaistīšanu un attiecības ar investoriem (Rozentāls 2018). Dzīves vides attīstības jomā, nesen izveidota nekustamo īpašumu platforma “Atrodi savas mājas Smiltenes novadā” (Feldmane 2018a), tāpat pašvaldība iesaistās dzīvokļu būvniecībā (Feldmane 2018b). Savukārt Smiltenes novada izglītības iestāžu tīkls tiek uzskatīts par vienu no vislabāk reorganizētajiem valstī (Kuzmina 2018). Izglītības iestāžu ēkas reizumis pat pārtop par kultūras vai tūrisma pakalpojuma iestādēm – Mēru muižā ierīkots novada muzejs, savukārt Brantu muižā iecerēta pieturvieta tūristiem (Plauka 2018).

Kopumā novadam raksturīga ambicioza darbība un drosmīga rīcība. Ilgtermiņā tā ir atmaksājusies, un novads ir viens no spēcīgākajiem smagsvāriem Vidzemē un Latvijā kopumā. Tajā pašā laikā pastāv riski turpmākās izaugsmes nodrošināšanai. Par to liecina arī Latvijas Universitātes un Latvijas Mobilā Telefona veidotais Latvijas reģionu ekonomiskās attīstības indekss (Bērziņš, Arhipova, un Binde 2018). Smiltenes novads tajā nodēvēts par “harmonisko” novadu, balstoties uz zvanu un īsziņu intensitāti pusotra gada garumā. Harmoniskam novadam raksturīga augsta un vidēji augsta aktivitāte darbadienās un vidēja aktivitāte brīvdienās. Autoru skatījumā novadā norisinās līdzsvarota attīstība, bet nav pietiekamu resursu nākamajam izrāvienam (Bērziņš, Arhipova, un Binde 2018).

Simboliskie faktori.

Smiltenes novada ģerbonis raksturo tā teritoriālo sastāvu. Tas ir simbolisks rudzupuķes zieds ar deviņām ziedlapiņām, kas iezīmē Smiltenes pilsētu un astoņus novada pagastus. Smiltenes novada karogs integrē ģerboni uz dzeltenas un baltas krāsas fona. Novada mājas lapā norādīts: “Dzeltenās krāsas laukums simbolizē fizisku spēku, pieredzi, intelektu un

---

¹ Tas ir augstāk nekā Cēsu novadā (€137 uz 1,000 iedzīvotājiem) un Valmierā (€92).

zināšanas. Baltā krāsa karogā simbolizē mieru, drošību, ticību un kārtību, kas ir piemērota vide, lai tajā attīstītos, augtu un pilnveidotos.” Tāpat novadam ir ģerbonim un karogam pielāgota simbolika un devīze “Smiltenes novads – vieta, kur augt!” (Smiltenes novada pašvaldība b.g.).

Smiltene lepojas, ka ir viens no latviskākajiem novadiem Latvijā (Smiltenes novada pašvaldība 2017). Saskaņā ar Centrālās Statistikas pārvaldes datiem, tā iedzīvotāju sastāvs ir viendabīgs, absolūto vairākumu (95%) veidojot latviešiem. Pašvaldību vēlēšanās gan 2013. gan 2017. gadā sevi pieteica tikai nacionālā līmeņa partijas un tikai no (centriski) labējā spektra. Nav izteiktu reģionālo partiju, kuras būtu saistītas ar pagastu teritorijām, kā tas ir novērojams arī kaimiņu novados, tādējādi nav pazīmes, kas liecinātu par stipru pagastu mikroidentitāti. Arīdzan Saeimas vēlēšanās (centriski) labējās partijas bauda lielāko atbalstu Smiltenes novada iedzīvotāju vidū. Pagastu vidū nav izteiktu politisko identitāšu, visos iecirkņos balsojums ir relatīvi līdzīgs un acīmredzami nav saistīts ar teritoriju, kurā atrodas konkrētais iecirknis.

Smiltenes novadā dzimuši vairāki ievērojami novadnieki, tomēr ne visi ir sasnieguši nacionāla līmeņa atpazīstamību. Novada iedzīvotāju aptauja liecina, ka pastāv vairāki zīmoli/personības, kuras ir izteikti līderi. Personību ziņā tā ir sportiste Līna Mūze un nesenais Latvijas Nacionālā teātra direktors Ojārs Rubenis, kā arī grupas “Apvedceļš” līderis Jānis Krūmiņš un Smiltenes novada mērs Gints Kukainis. Visas minētās personības pārstāv dažādas darbības nozares, bet acīmredzami bauda plašu Smiltenes novada iedzīvotāju atpazīstamību. Savukārt, uzņēmumu ziņā tas ir Smiltenes Piens, kā arī tā vadītāja Gita Mūrniece, kas ir pazīstama un atzīta arī ārpus novada, piemēram, saņemot Latvijas Darba Devēju konfederācijas “Gada tautsaimniece” tituls 2018. gadā (LETA 2018). Tāpat daudziem zināmas “Ezerlejas” Launkalnē, kur lēmums pārdot īpašumu izraisīja publicitāti (Ozola 2018). Par zināmu patriotisma un arīdzan atpazīstamības rādītāju liecina nacionālās aviokompānijas *airBaltic* rīkotā kampaņa, kurā tā aicināja balsot, kādu pilsētu vārdos nosaukt jaunpiegādātās lidmašīnas. Zīmīgi, ka vispopulārākās ir Vidzemes pilsētas (kā arī Kuldīga), tai skaitā arī Smiltene, kura balsojumā pārspēja daudz lielākas pilsētas, tai skaitā Rīgu, Liepāju un Daugavpili (Gabrāns 2018b). Aktīvākie Smiltenes novada iedzīvotāju katru gadu tiek sumināti ar domes apbalvojumiem vairākās nominācijās (Kovala 2018).

Persona	Darbības nozare	Pieminēto reižu skaits	Īpatsvars
Līna Mūze	Sports	55	13%
Ojārs Rubenis	Kultūra	50	12%
Gints Kukainis	Politika	32	8%
Gita Mūrniece	Uzņēmējdarbība	30	7%
Jānis Krūmiņš	Izklaide	28	7%
Ainārs Mežulis	Politika	22	5%
Ilze Briede	Izklaide	21	5%
Gatis Smukulis	Sports	16	4%
Marika Svīķe	Kultūra	14	3%
Kārlis Anitens	Izklaide	13	3%

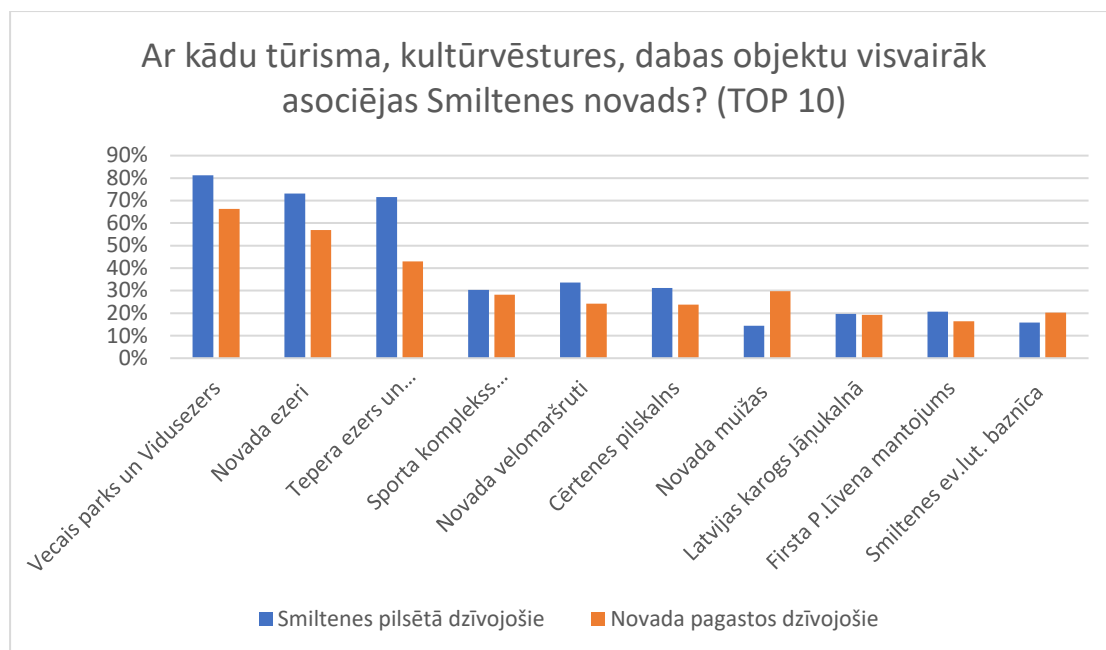
Tabula 1. Smiltenes novada iedzīvotāju aptaujā 2019.g. minētās personības, kas visvairāk asociējas ar novadu.

Identitātes atribūti.

Saskaņā ar Latvijas Kultūrkartes datiem, Smiltenes novadā reģistrētas 134 kultūras/vēstures vienības, kas ir viens no lielākajiem reģionā (salīdzinājumam – Gulbenes novadā tādu ir 272, Valmierā 90, Valkā 90, Cēsu novadā 81). Visvairāk Smiltēnē darbojas mākslinieciskie kolektīvi (36), tāpat novadā atrodas daudz kultūrvēsturisko vietu (33), bibliotēku (19), vairāki amatu prasmju meistari (17). Novadā ir vairākas nevalstiskās organizācijas (13) un daudz citu organizāciju un kultūrvietu, kuru atjaunošana turpinās (Feldmane 2018c). No Smiltenes novada pērnā gada Dziesmu un deju svētkos piedalījās 17 kolektīvi ar 473 dalībniekiem, deju kolektīvs “Ieviņa” novērtēts kā viens no valsts labākajiem vidējās paaudzes deju kolektīviem (Smiltenes novada pašvaldība 2019). Tie ir 6.5% no 262 kolektīviem Vidzemē, kuri piedalījās pēdējos Dziesmu un Deju svētkos (Rozenberga 2018).

Novadā pieaug tūristu skaits. 2017. gada pieaugums pret iepriekšējo gadu sasniedza 13%. Vislielākais interesentu skaita pieaugums novērojams tieši tūrisma sezonas laikā, lielākoties ārvalstu tūristi ir no Igaunijas, Vācijas, Spānijas un Krievijas (Smiltenes novada pašvaldība 2018a, 45). Sadarbībā ar Raunas, Alūksnes un Apes novadiem tiek īstenots kopīgs tūrisma objektu popularizēšanas projekts “Vidzemes šosejas pieturas”, kurš izdots vairākās valodās (Smiltenes novada pašvaldība 2012a, 44). Tāpat novadā attīstās sporta tūrisms, tiek rīkotas vairākas nacionāla un starptautiska līmeņa sacensības (Smiltenes novada pašvaldība 2018a, 42–43, 2019b).

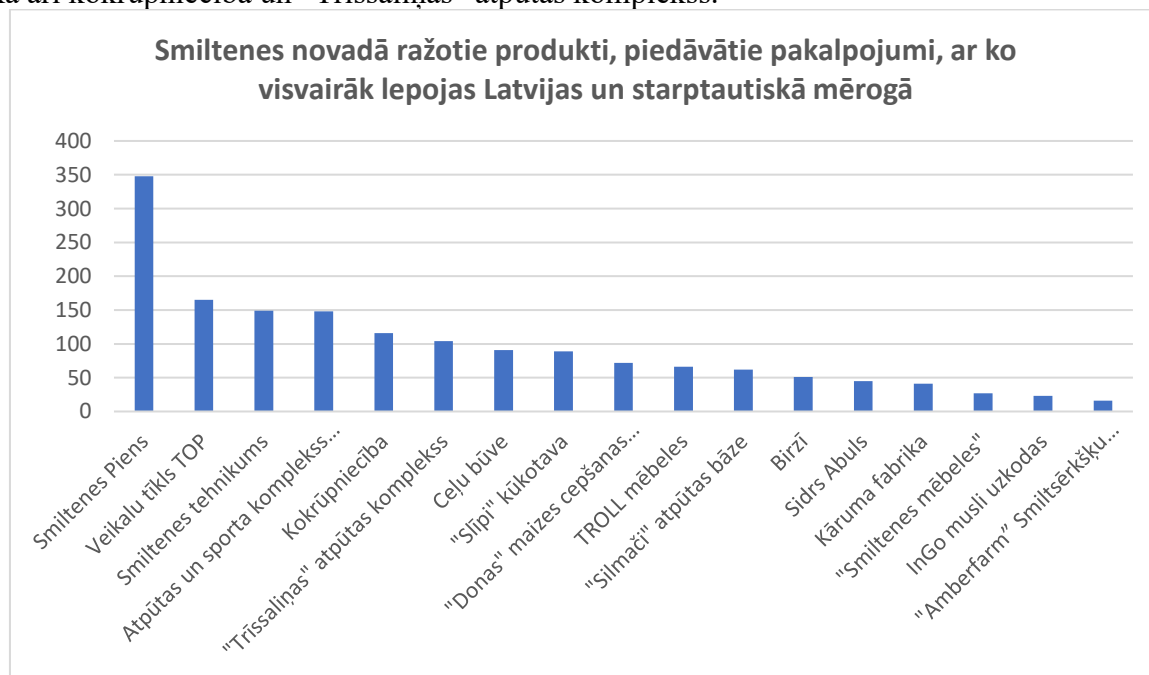
Novadā ir daudz tūrisma, kultūrvēstures un dabas objektu, tomēr to simboliskais spēks ārpus novada ir ļoti zems. Aptaujās konstatēts, ka 18% ārpus novada dzīvojošajiem vispār nav asociāciju ar konkrētiem novada objektiem. Pārējiem populārākie ir novada ezeri (9%), Smiltenes pils drupas (7%), upe Abuls (7%) un ev.luteriskā baznīca (6%). Savukārt, vietējo iedzīvotāju aptaujā nozīmīgākās novada asociācijas saistās dabas objektiem, galvenokārt tie ir ezeri un ap tiem esošās teritorijas. Tāpat vietējo iedzīvotāju aptaujas pirmajā desmitniekā ir iekļuvusi sporta komplekss “Teperis” un novada velomaršruti. Kultūrvēsturisko objektu vidū populārākie ir Cērtenes pilskalns, kā arī novada muižas, fīrsta P. Līvena mantojums (slimnīca, HES, Kalnamuiža) un Smiltenes ev. lut. baznīca. No nesentapušajiem kultūrvēsturiskajiem objektiem relatīvi populārs ir tikai Latvijas karogs Jāņukalnā. Ezerus daudz biežāk (aptuveni par 20% līdz pat 30% punktiem) kā objektiem, kas asociējas ar Smiltenes novadu min Smiltenes pilsētā dzīvojošie. Savukārt pagastos dzīvojošie biežāk atzīmējuši novada muižas (par 15% punktiem biežāk).

Attēls 1. Smiltenes novada iedzīvotāju aptaujā 2019.g. minētie tūrisma, kultūrvēstures un dabas objekti, kas visvairāk asociējas ar novadu.

Smiltenes novada identitātes kodols veidojas uzņēmējdarbības/vietējo ražojumu, dabas un sporta kategorijās. Pilnu novada simbolisko resursu apkopojumu, skat. Pielikumā Nr.1.

Visatpazīstamākais novadā ražotais produkts aptaujāto skatījumā ir Smiltenes Piens (gan iedzīvotāju, gan citu Latvijas iedzīvotāju aptaujā). Tāpat iedzīvotāju vidū relatīvi atpazīstami ir veikalu tīkls TOP, Smiltenes tehnikums, atpūtas un sporta komplekss “Teperis”, kā arī kokrūpniecība un “Trīssaliņas” atpūtas komplekss.

Atpazīstamākie nosauktie produkti/pakalpojumi (TOP 6) ir populāri iedzīvotāju vidū neatkarīgi no dzimuma, vecuma grupas un atrašanās vietas. Izņēmums ir atpūtas un sporta komplekss “Teperis”, kuru daudz biežāk vīrieši (par 16% punktiem vairāk nekā sievietes) un

Smiltenes pilsētā dzīvojošie (par 20% punktiem vairāk nekā pagastos dzīvojošie) atzīmējuši kā vietu, ar kuru lepojas. Tāpat kokrūpniecība ir populārāka vīriešu vidū (10% punktu starpība ar sievietēm).

Novada pašuztvere.

Raksturīgākās novada īpašības, aptaujājot gan iedzīvotājus, gan cilvēkus ārpus novada, sakrīt: latvisks, dabisks un zaļš, kluss un mierīgs un sakopts, Jāpiebilst, ka 13% ārpus novada dzīvojošajiem atbildējuši ‘nezinu’, kas liecina, ka daļai respondentu trūkst jebkāda priekšstata par Smiltenes novadu. Novada iedzīvotāju aptaujā ārpus Smiltenes pilsētas dzīvojošie daudz biežāk (par 12% punktiem) atzīmējuši latviskumu kā atšķirīgo iezīmi no citiem novadiem. Savukārt kluss un mierīgs daudz biežāk (par 12% punktiem) atzīmēts tieši Smiltenes pilsētā dzīvojošo respondentu vidū.

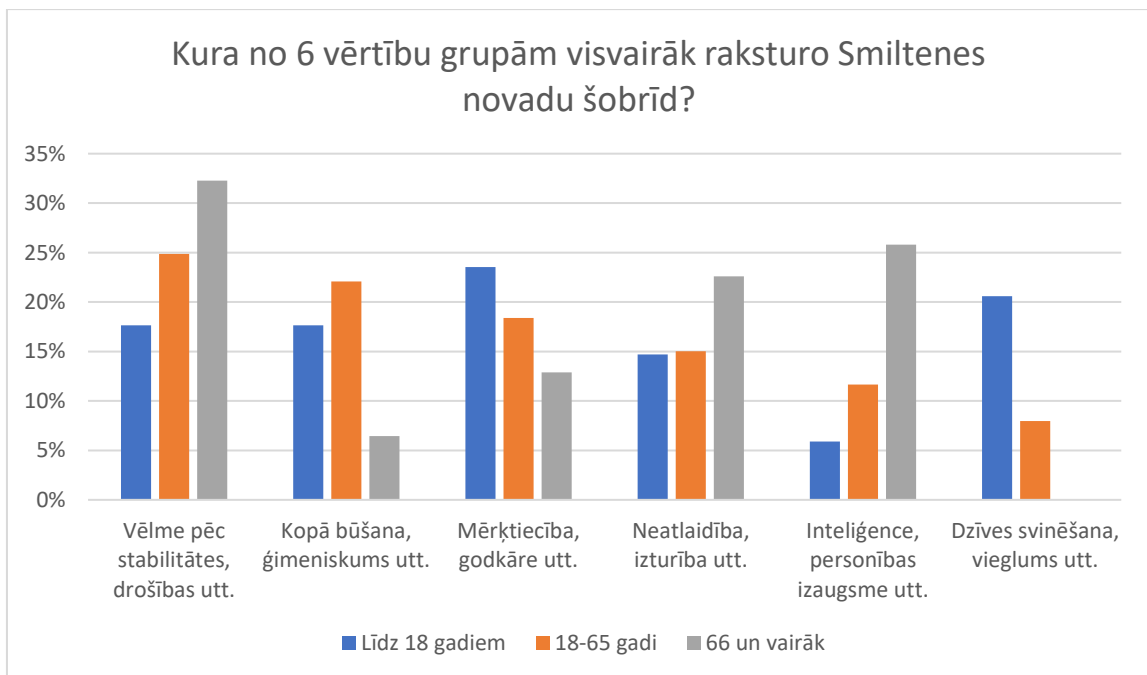

Novada tagadnes un nākotnes vērtības.

Kā šobrīd raksturīgākās novada vērtības aptaujātie min “vēlmi pēc stabilitātes, drošības, noteiktas lietu kārtības, praktiskumu, nosvērtību un apdomīgumu”. Tā uzskata aptuveni katrs ceturtais aptaujātais. Nedaudz mazāk aptaujāto uzskata, ka šobrīd novadam raksturīga “kopā būšana, ģimeniskums, saliedētība sabiedrībā un paaudzēs, spēja vienoties par kopīgiem mērķiem”.

Visretāk iedzīvotāji minējuši, ka novadam šobrīd raksturīga dzīves svinēšana, vieglums, bezrūpība, rosīgums, humors. Tas galvenokārt raksturīgs jauniešiem līdz 18 gadu vecumam (bet nav statistiski nozīmīgs). Savukārt vecākā gadagājuma cilvēku (65 un vairāk) vērtējumā kopā būšana un ģimeniskums šodien gandrīz vispār nav raksturīgs Smiltenes novadam – to atzīmējuši vien 6% respondentu šajā iedzīvotāju grupā, visbiežāk uzskatot, ka novadam raksturīgā iezīme ir inteliģence un personības izaugsme (28%). Citiem vārdiem sakot, pastāv būtiskas atšķirības novada vērtību vērtējumā starp iedzīvotājiem darbspējīgā vecumā un tiem, kuriem ir vairāk nekā 65 gadi.

Tāpat sievietēm biežāk raksturīgs izvēlēties vēlmi pēc stabilitātes un drošības kā novada raksturojošo iezīmi, savukārt vīriešiem – neatlaidība un izturība, bet atšķirības nav statistiski nozīmīgas.

Kaut gan aptaujāto Smiltenes iedzīvotāju skatījumā šodien Smiltenei raksturīga vēlme pēc stabilitātes un drošības, tā nebūt nav galvenā vērtību grupa, uz kuru iedzīvotāju skatījumā Smiltenes novadam būtu jāvirzās nākotnē. Visupirms, tā būtu inteliģence un personības izaugsme (29% respondentu), kopā būšana un ģimeniskums (22%), un tikai tad seko vēlme pēc stabilitātes un drošības (19%).

Vēlme pēc inteliģentas vides, kura veicina personības izaugsmi raksturīga caurmērā visām iedzīvotāju grupām – tiklab tiem, kuri ir apmierināti vai neapmierināti ar dzīves kvalitāti Smiltenes novadā, sievietēm un vīriešiem, pilsētā un pagastos dzīvojošajiem u.c. raksturojošiem demogrāfiskajiem un sociālekonomiskajiem rādītājiem. Vienīgais, šī vēlme vispār nav atzīmēta nevienam respondentam vecuma grupā līdz astoņpadsmit gadiem. Tā vietā, tieši šīs grupas respondentu lielākā daļa (38%) vēlas sagaidīt nākamo piecu gadu laikā novada rūpes par stabilitāti un drošību.

Secinājumi.

Smiltenes novada spēcīgākās identitātes uztveres kategorijas ir uzņēmējdarbība un vietējie ražojumi, daba un sports. Tās ir ieteicams izmantot turpmākā novada zīmola komunikācijas attīstībā. Novads ir ekonomiski aktīvs, ko pierāda augstais nodarbinātības līmenis, priekš Vidzemes reģiona augsta vidējā alga, novada eksportspēja un salīdzinoši ar citiem reģiona novadiem zemāks demogrāfiskās slodzes līmenis. Novads ir sportiski aktīvs, ko pierāda ‘Tepera’ sporta kompleksa popularitāte, daudzveidīgais sporta aktivitāšu piedāvājums, starptautiska mēroga sporta pasākumu apmeklētāju skaits, pasaules mēroga sportiski starp populārākajiem novadniekiem (Mūze, Smukulis). Novada cilvēki aktīvi iesaistās kultūras dzīvē – to pierāda augstais tautas un dziesmu un deju dalībnieku īpatsvars Dziesmusvētkos. Galvenie novada dabas resursi, ko novērtē iedzīvotāji un tūristi – daba pilsētvidē (parki, ezeri), daba aktīvai un mierīgai atpūtai (velo maršruti, ezeri u.c.)

Starp novada spēcīgākajiem tūrisma, kultūrvēstures un dabas objektiem augstāko novērtējumu ieguvuši tieši ezeri – gan pilsētas ezeri kopā ar promenādi un parku, gan novadu ezeri. Ieteicams attīstīt ezerus kā objektus tūrismā – paplašinot pieejamību un aktivitātes ap tiem.

Veicot novada SVID un PEST analīzi, konstatēts, ka šobrīd novadā trūkst dzīvesvietu. Šo faktoru nepieciešams novērst pirms tiek veiktas investīcijas jaunu iedzīvotāju piesaistes komunikācijā.

Lai arī novada teritorija ir daudzveidīga, nav novērojama izteikta pagastu mikroidentitāte. Pašuztvere starp pilsētām un pagastiem ir vienota un tas ir stabils pamats novada zīmola attīstībai. Potenciālajiem iedzīvotājiem priekšrocību rada novada kompakts, pilsētas un dabas radītā harmonija, kvalitatīvs izglītības un interešu izglītības piedāvājums.

Tūrisma joma Smiltenes novadā ir mazattīstīta – nav lielu magnētisku objektu, neattīstīta tūrisma infrastruktūra īpaši ārpus vasaras sezonas. Iespējas rada starptautisko sporta pasākumu radītā plūsma un atpazīstamība, darījumu un administratīvā tūrisma pieredze, novada kultūras, autentiskas pieredzes un dabas tūrisma virzieni.

Novadā ir aktīva uzņēmējdarbības vide, kas ir priekšrocība potenciālajiem uzņēmējiem. Ieteicams šo jomu attīstīt, gan paplašinot atbalstu jauniem uzņēmējiem, gan iesaistot esošos uzņēmumus novada tēla veidošanā.

Veicot Smiltenes novada spēcīgāko identitātes kategoriju salīdzinājumu ar citu Vidzemes reģionālo centru un līdzīgu novadu valstī stiprajām pusēm (4.pielikums), redzams, ka tajos dominē kultūrvēsture, daba un dzīvošanai pievilcīga vide, retāk uzņēmējdarbība vai ražošana. Izmantojot Smiltenes novada identitātes atribūtu dominējošās kategorijas, iespējams iegūt atšķirīgu pozicionējumu. Ieteicams arī celt novada kopējo atpazīstamību un paplašināt asociācijas.

SMILTENES NOVADS. ZĪMOLA STRATĒGIJAS IZSTRĀDE. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE UN NOVĒRTĒJUMS.

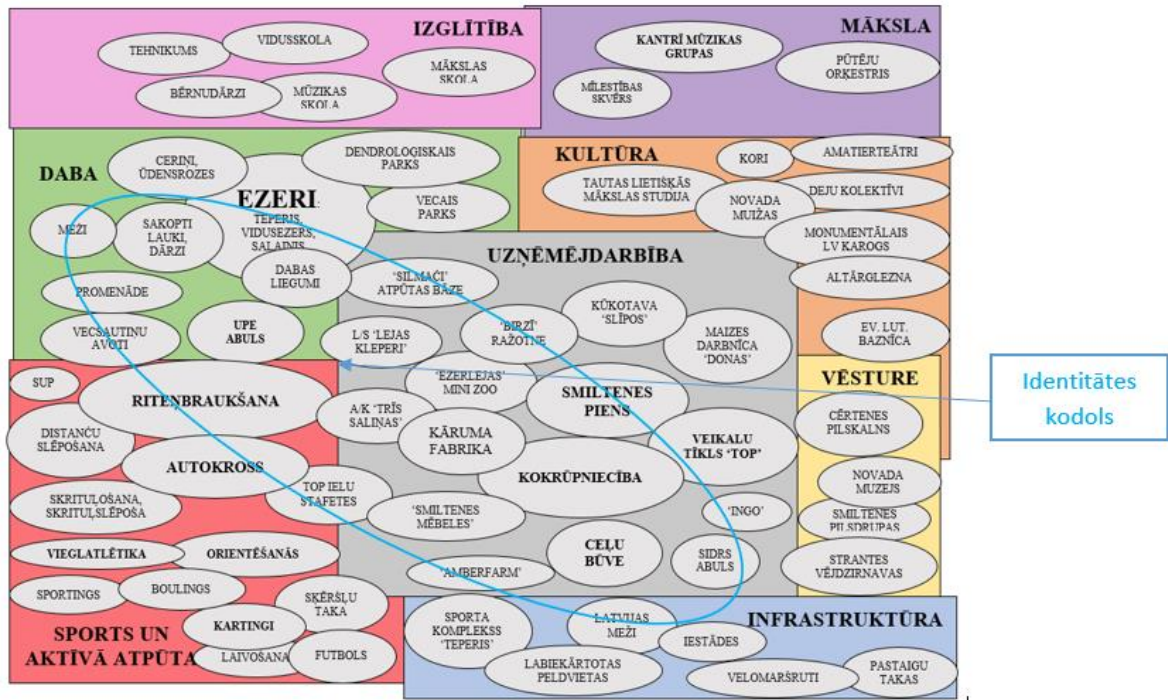
Pielikums Nr.1. Smiltenes novads. Identitātes atribūti, kas visvairāk simbolizē novadu.

<p>1.Daba</p>	<p>Novada ezeri (Niedrājs, Klievezers, Vidusezers, Bilskas, Lizdoles u.c.) Dendroloģiskie stādījumi – Palsmanes parks un Silvas dendrārijs Bilskas aleja un Jaunsmiltenes aleja – aizsargājamās, dabas pieminekļi Mainīgais Smiltenes novada reljefs Vecais un jaunais parks Abula upes slīpajos krastos Salainis – ezers Latvijas formā Būdas kalns 9 aizsargājamas dabas teritorijas 15 aizsargājami un reti koki Mežs Purvi Lielāks upes – Abuls, Abuls, Palsa, Nigra, Rauza, Vija. Ceriņi Ūdensrozes Vecsautiņu avoti Sakopta daba pilsētvidē – parki, ezeri Sakopti dārzi pie mājām un lauku īpašumi</p>
<p>2.Vēsture</p>	<p>Smiltenes novada muzejs Firsta Līvena mantojums Cērtenes pilskalns Novada muižas (Mēru, Kalnamuiža, Aumeistaru, Brantu) Strantes vējdzirnavas Smiltenes pilsdrupas Pirmais Latvijas HES</p>
<p>3.Sports, aktīvā atpūta</p>	<p>Velo maršruti Pastaigu takas Kartingi Autokross Orientēšanās Distanču slēpošana Riteņbraukšana Sportings SUP Boulings Skrituļošana, skrituļslēpošana Šķēršļu taka Palsmanē Peldēšanās novada labiekārtotajās ezeru pludmalēs Pārgājieni Silmaču atpūtas bāze Slīpi Trīssaliņas Zirgu izjādes Futbols Vieglatlētika</p>

	<p>Tautas sports: Top ielas stafetes Velo MTB sacensības Autokrosa sacensības Sporta komplekss Teperis</p>
4.Personības	<p>Līna Mūze Gita Mūrniece Ojārs Rubenis Gatis Smukulis Jānis Krūmiņš Dainis Ozols Pēteris Vilks Matīss Velps Kārlis Anitēns Ainārs Mežulis Gints Kukainis Ilze Briede Marita Svīke</p>
5.Kultūra 6.Māksla	<p>Pašdarības kolektīvi, t.sk. koris Lido, kori visām paudzēm, deju kolektīvs Ieviņa amatierteātri Pūtēju orķestris Kantri mūzikas grupas, t.sk. ‘Apvedceļš’, ‘6.jūdze’ Tautas daiļamatniecības centrs Firsta madāma Kalnamuižā Ev.luteriskā baznīca Ernsta fon Lipharda altārglezna Mīlestības skvērs</p>
7.Uzņēmējdarbība, ražojumi	<p>Kokapstrāde (Stora Enso, Impex, Woodland, Smiltenes mēbeles, TROLL mēbeles) Smiltenes piens Madara 89 - veikalu tīkls ‘TOP’ Ceļu Būve (8CBR u.c.) Zemnieku saimniecības InGo musli uzkodas Kāruma fabrika Slīpi” kūkotava (Jolantas Eberhardes kūkas) Maizes cepšanas darbnīca ‘Donas’ Birzī, bērzu sulu ražotne Sidrs Abuls Amberfarm” Smiltsērķšķu produkti “Trīssaliņas” atpūtas “Silmači” atpūtas bāze ‘Latvijas Meži’ “Ezerlejas” mini Zoo Lauku saimniecība “Lejas Kleperi’ Lauku māja ‘Lejas Varicēni’ Smiltenes stādaudzētava Ivetas Purmales lina darbnīca</p>
8.Infrastruktūra	<p>Auto ceļu tīkls</p>

	<p>Valmieras, Cēsu tuvums Galvaspilsētas un lidostas sasniedzamība 2 stundu braucienā Krievijas, Igaunijas tuvums Smiltenes pilsētas kompakts, pakalpojumu pieejamība Labiekārtotas velo un pastaigu takas, ezeru pludmales, pilsētas promenāde Autoosta Iestādes: Smiltenes tehnikums Smiltenes slimnīca Smiltenes vidusskola Pirmsskolas izglītības iestādes Smiltenes mūzikas un mākslas skola Sporta komplekss 'Teperis'</p>
9.Pasākumi	<p>Smiltenes pilsētas svētki Skriešanas seriāls "Smiltenes aplī" Grupas „Apvedceļš” jubilejas festivāls Kartinga sacensības SEB MTB maratona posms Orientēšanās sacensības Grundzāles dīķu hokejs “Top” ielu stafetes Mūzikas festivāls “Madaras” Ieriteņo pavasarī un rudenī pasākumi Latvijas, Baltijas čempionāta posms autokrosā Rudens un pavasara gadatirgi Vivus.lv MTB maratona posms Skriešanas seriāls "Tepera Takas" Kapu svētki Zaļumballes Jāņkalnā</p>

Ilustratīvs Smiltenes novada identitātes kodola atainojums.

SMILTENES NOVADS. ZĪMOLA STRATĒGIJAS IZSTRĀDE. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE UN NOVĒRTĒJUMS.

Pielikums Nr.3. PEST analīze.

POLITISKIE un JURIDISKIE FAKTORI

Likumdošanas un nodokļu politikas izmaiņas Latvijā

Neskaidra valsts reģionālā vīzija un nekonsekventa reģionālās plānošanas politika rada riskus vietējiem uzņēmējiem un iedzīvotājiem. Jaunas nodokļu izmaiņas un normas ietekmē iedzīvotāju pirktspēju un patēriņu, bet uzņēmējiem samazina biznesa attīstības iespējas un ietekmē peļņas un efektivitātes rādītājus. Smiltenes novads savas intereses var stiprināt un virzīt politiskā, atbilstošo ministriju un reģionālās plānošanas politikas līmenī, aicinot valsts pārstāvjus uz vizītēm un diskusijām par novada attīstību, kā arī veidojot ciešāku un integrētāku sadarbību ar spēcīgāk attīstītiem blakus novadiem, pilsētām.

Likumdošanas, tirdzniecības un polit-ekonomiskās sadarbības izmaiņas starptautiskā mērogā

Smiltenes novads Latvijā ieņem 15. vietu, pēc eksportējošo uzņēmumu īpatsvara. Jebkuras izmaiņas tirdzniecības regulās, ES un ārpus ES, ietekmē uzņēmējdarbību tiešā veidā. Tāpat arī nestabilitāte un izmaiņas starpvalstu politiskajās un ekonomiskajās attiecībās atstāj būtisku ietekmi. Palielinās valstu ekonomiskais un politiskais protekcionisms. Eiropas un pasaules politiskā krīze vai nākamā ekonomiskā lejupslīde tiešā veidā ietekmēs eksportējošo uzņēmumu noieta iespējas un līdz ar to nodarbinātību un ieņēmumu novadā. Līdz ar to vēlama novada uzņēmējdarbības nozaru un eksporta tirgu diversifikācija.

EKONOMISKIE UN VIDES FAKTORI

Elektroenerģijas cenu pieaugums, inflācija

Līdz ar fosilo enerģijas avotu ierobežotību arvien aktuālāka kļūst atjaunojamo resursu izmantošana enerģijas radīšanā. Globālās tendences rāda, ka enerģijas cenas turpinās kāpt, tāpēc jāmeklē alternatīvi risinājumi, kā nodrošināt lielāku neatkarību no globālajām elektroenerģijas tirgus svārstībām. Enerģijas cenas tiešā veidā ietekmē ražojošus uzņēmumus, līdz ar to, palielinoties elektroenerģijas cenai, sadārdzinās arī šo uzņēmumu sniegtie pakalpojumi un saražotās preces vērtība. Šiem uzņēmējiem kļūst ir arvien grūtāk konkurēt globālā mērogā. Smiltenes novads ir zaļš un dabai draudzīgs novads, kur viens no stratēģiskās attīstības virzieniem varētu būt atjaunojamo energoresursu ieviešana un izmantošana. Dabas un tās resursu ilgtspējas saglabāšana ir un varētu būt viens no novada atpazīstamības virzītājiem nākotnē, saglabājot uzņēmējdarbību un tai pat laikā efektīvi un ilgtspējīgi izmantojot, kā arī saudzējot dabas resursus.

Budžeta ienākumu kritums

Samazinoties iedzīvotāju skaitam Smiltēnē, pēdējos 5 gados gandrīz par 1000, samazinās arī iemaksāto nodokļu daudzums pašvaldības budžetā. Uz doto brīdi arī ilgtermiņa prognoze liecina, ka iedzīvotāju skaits turpinās samazināties. Šāda situācija rada negatīvu ietekmi uz novadu. Pašvaldības budžets ir galvenais finanšu avots novada tūrisma attīstībai, izglītībai, uzņēmējdarbībai, u.c. Turklāt, šeit jāmin blakus konkurējošo novadu mērķtiecīgas aktivitātes, kur aicinot iedzīvotājus deklarēties attiecīgajā novadā vai pilsētā, tiek piedāvātas atlaides nekustamā īpašuma nodoklim, kā arī citi sociālie labumi. Smiltenei jāizstrādā savs sociālo un ekonomisko pakalpojumu grozs, lai noturētu tur esošos, dzīvojošos iedzīvotājus, un piesaistītu jaunus.

Dzīvojamā fonda trūkums

Dzīvojamās platības trūkums kavē iedzīvotāju skaita pieaugumu. Uzņēmējiem trūkst darbinieku un netiek radītas jaunas darba vietas, jo nav dzīvojamo platību, kur darba ņēmējus

izmitināt. Smiltenes novads šo problēmu apzinās un strādā pie situācijas uzlabošanas. Pašlaik norit īres nama būvniecība, kā arī tapusi investīciju objektu interaktīvā karte un dzīvojamā fonda karte, kurā redzami un apskatāmi vairāki jauni īpašumi. Ar šo projektu ir cerība, ka tas daļēji palīdzēs sakārtot dzīvokļu tirgu Smiltēnē, tomēr tas nekompensēs iedzīvotāju skaita samazināšanos, tāpēc jārod vēl citi risinājumi.

Vietēja un starptautiska mēroga stratēģiskā un ekonomiskā sadarbība

Būtiska nozīme ir Smiltenes sadarbības novadiem, reģioniem un pilsētām. Smiltenes novada pašvaldība organizē pasākumu jaunajiem uzņēmējiem “Esi uzņēmējs Smiltenes novadā”, uz kuru tiek aicināts ikviens Smiltenes novada jaunais uzņēmējs, kā arī tie, kuri tik vēl domā par sava biznesa uzsākšanu. Aktīva uzņēmējdarbība ir viens no novada labklājības rādītājiem, kas nozīmē, ja novadā tiek veicināta uzņēmējdarbība, labklājības līmenis ir augstāks, līdz ar to uzlabojas novada tēls. Smiltenes novadam ir nepieciešamība definēt industriju nišas un sadarbības formas ar blakus reģioniem un novadiem, saskaņā ar izstrādāto novada attīstības stratēģiju un kopējo Vidzemes reģiona plānošanas un attīstības stratēģiju. Mērķis būtu blakus novadu, pilsētu integrēta sadarbība, nevis katra novada atsevišķa cenšanās pilnveidot savu ekonomisko attīstību visos aspektos. Jāmeklē un jāattīsta vājāk attīstīto teritoriju iepriekš neatklātais potenciāls caur nišu un specializācijas stratēģijām. Vairāk jāstiprina novada funkcionālās saites ar Cēsīm un Valmieru, kuri stratēģiski Vidzemē ir spēcīgākie attīstības centri.

Būtiska loma un pieaugoša ietekme ir sadarbībai ar starptautiskiem partneriem, veidojot politiskus un ekonomiskus kontaktus, daloties pieredzes apmaiņā ar līdzīgiem reģioniem Eiropā, piesaistot investorus, veidot kopsadarbības projektus. Uz doto brīdi šāda prakse jau tiek realizēta, bet noteikti būtu pilnveidojama. Ik gadu Smiltenes pašvaldība organizē dažādus pieredzes apmaiņas braucienus gan mazajiem, gan lielajiem novada uzņēmējiem. Uzņēmēji atzīst, ka šādi braucieni ir nepieciešami, tie ir noderīgi.

Potenciālie Smiltenes novada ekonomiskās darbības virzieni

Pēc reģistrēto uzņēmumu skaita visvairāk pārstāvētās ekonomikas nozares Smiltenes novadā ir lauksaimniecība un mežsaimniecība - 45% no ekonomiski aktīvajām tirgus sektora statistikas vienībām, tikpat darbojās pakalpojumu sfērā, 7% – rūpniecībā un 3% – būvniecībā. Saskaņā ar Vidzemes plānošanas reģiona attīstības stratēģiju attīstāmās nozares būtu bioekonomika tādās industrijās kā augstas pievienotās vērtības koksnes izstrādājumi, veselīgas pārtikas un dzērienu ražošana, biomasas izmantošana ķīmiskai pārstrādei un enerģijai. Tāpat Smiltenes novadā būtu attīstāmi rekreācijas un ilgtspējas tūrisms, attālinātais darbs un pakalpojumi.

Augsts nodarbinātības līmenis, atalgojuma līmenis

Pēc 2018.gada decembra datiem, Smiltenes novadā bijis trešais zemākais bezdarba līmenis starp visiem Latvijas novadiem. Bezdarba līmenis sasniedzis vien 2.7% (tieši tikpat liels bezdarba līmenis vērojams arī Lielvārdes un Rūjienas novados), kas nozīmē, ka Smiltenes novadā ir augsts nodarbinātības līmenis. Augsts nodarbinātības rādītājs veicina novada pozitīva tēla veidošanos un norāda uz novada labklājības līmeni – uzņēmumi aktīvi darbojas, tiek radītas jaunas darba vietas.

Atbalsts jaunajiem uzņēmējiem

Latvijā kopumā tiek ar vien plašāk atbalstīta jaunu uzņēmumu veidošana: jaunuzņēmumi, eksportējoši, valsts atbalsta instrumenti, Altum, Junior Achievement – skolu programma. Uzņēmējdarbības attīstība Latvijā kopumā: strauji attīstās pakalpojumu sektors, ražotāju eksports. Smiltēnē ir spēcīgi ražotāji un eksportētāji. Smiltenes novadā ir iespēja attīstīt pakalpojumu sektoru. Vēlamas darba vietas izglītotiem darbiniekiem, ar augstāku atalgojumu, kas pievieno augstāku vērtību. Uz doto brīdi reģionā trūkst darba vietas sievietēm, tamdēļ būtu nepieciešamība diversificēt uzņēmējdarbību novadā, attīstīt pakalpojumu sektoru. Smiltēnē ir programma ‘esi uzņēmējs SM novadā’, kas vērtējama pozitīvi. Novada tēlam svarīgi – lai tas

ir pieejams, atbalstošs, radīt sajūtu, ka šeit ir ekosistēma – citi uzņēmēji. Smiltenes novada pašvaldības vēlamās funkcijas zīmola attīstības un kopējās attīstības stratēģijas aspektā būtu:

- organizēt informatīvus tikšanās, seminārus par aktuālajām izmaiņām politikas un ekonomikas plānošanā ar mērķi veidot ciešāku sadarbību un informācijas apmaiņu ar vietējiem uzņēmējiem, nevalstiskām organizācijām, nozaru profesionāļiem;
- organizēt kopīgas uzņēmēju trīspusējās tikšanās ar ekonomikas, finanšu u.c. ministrijām;
- informēt par dažādām institūcijām- klasteriem, biznesa inkubatoriem un citām organizācijām, to piedāvātām iespējām, investīciju piesaistes iespējām, sadarbības formātiem.

Tūrisms un tā nozīme Smiltenes novadam

Balstoties uz Latvijas tūrisma mārketinga stratēģiju 2018.-2023. gadam var secināt, ka tūristu skaits Latvijā katru gadu palielinās. Arī globāli, pasaulē, tūrisms ir viena no straujāk augošajām industrijām. Līdz ar to, tūrismam ir ar vien nozīmīgāka loma vietējā tirgū darba vietu radīšanai un eksporta veicināšanai. Galvenās tūrisma specifiskās tendences ir dabas un kultūras aktivitātes gada garumā, veselības un medicīnas, darījumu, pasākumu tūrisms. Tāpat attīstās gastronomiskais tūrisms, nišas tūrisma produkti, piemēram, foto tūrisms, agro tūrisms, atpūtas jeb *wellness* tūrisms, u.c. Globālā līmenī tūrisma attīstību ietekmē dalīšanās ekonomikas popularitātes pieaugums. Kā piemērs, naktsmītņu apmaiņas un īres platforma, AirBnB. Būtiska tendence ir “zaļās inovācijās” tūrisms- enerģiju taupoša pieeja naktsmītnēs, atkritumu pārvaldība un resursu efektivitāte, biodažādība saglabājot ekosistēmas kultūras mantojums un tradīciju klātesamība, oglekļa emisiju samazināšana. Arvien vairāk tiek izcelta galamērķa autentiskuma un vietējo identitātes vērtība. Šī varētu būt viena no Smiltenes attīstāmajām tūrisma nišām, kas saskanētu ar novada tēlu un identitāti. Smiltenes novadā ir plašas neskartās dabas teritorijas un bioloģiskā daudzveidība. Šo aspektu ir iespēja izmantot pilsētas un novada lauku teritoriju ekonomiskā potenciāla palielināšanai, ekonomiskās aktivitātes veicināšanai, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai. Šāds tūrisma attīstības virziens radītu pozitīvu ietekmi uz novada attīstību, tēlu un piedāvājumu mērķauditorijai, jo novadam ir pieejamas plašas teritorijas, kur šādu pakalpojumu attīstīt.

Transporta un ceļu infrastruktūra

Daudzi novada ceļi atrodas diez gan sliktā stāvoklī. Tikai dažos Vidzemes galveno autoceļu posmos ir labs vai ļoti labs ceļa kvalitātes līmenis. Situācija šajā ziņā Vidzemē ir daudz sliktāka nekā Rīgas reģionā, kur ir vairāk un daudz garāki labas vai ļoti labas kvalitātes ceļu posmi. Šāda nevienāda situācija negatīvi ietekmē Vidzemes konkurētspēju un pievilcību salīdzinājumā ar citiem reģioniem, kā arī neļauj sauszemes tranzīta pārvadājumiem izmantot reģiona izdevīgās atrašanās vietas dabiskās priekšrocības.

SOCIĀLIE UN DEMOGRĀFISKIE FAKTORI

Iedzīvotāju skaita samazināšanās un novecošanās

Smiltene pēdējos gados iedzīvotāju skaits sarūk. Tāpat arī Vidzemē uz doto brīdi ir viens no augstākajiem īpatsvaram vecāka gadagājuma iedzīvotājiem, kas nākotnē nozīmē reģiona iedzīvotāju novecošanu. Šī situācija ir risināma valstiskā līmenī, taču pašvaldība var radīt drošu dzīves apstākļu piedāvājumu- darba vietas, dzīves vietas, pieeju izglītībai, kultūrai. Smiltenei ir lielākā daļa no šiem nosacījumiem, tikai par tiem būtu vairāk jāstāsta un novada piedāvātās iespējas jāreklamē. Neskatoties uz negatīvajām demogrāfiskajām tendencēm, Smiltenes iedzīvotāju apmierinātība ar dzīves kvalitāti ir vērtējama pozitīvi, jo 81% respondentu atzīst, ka ir apmierināti ar dzīves kvalitāti Smiltenes novadā.

Atsevišķu iedzīvotāju grupu dzīves stila un vērtību sistēmas maiņa

Daļai sabiedrības rodas vēlme un vajadzība pēc iekšēja miera un vēlmes dzīvot sociāli atbildīgā, taisnīgā un iejūtīgā sabiedrībā. Tāpat mainās cilvēku uztvere par darba un brīvā laika sabalansētību. Ir iedzīvotāju daļa, kas meklē dzīvesvietu pilsētas tuvumā, pie dabas, viņi vēlas mieru un dabas klātbūtni. Šai mērķa grupai ir svarīga vide, kurā viņi dzīvo un kā audzina savus bērnus. Šai mērķauditorijai ir svarīga dabas saudzēšana un raksturīga eko domāšana un dzīves stils. Šī globālā dzīves stila maiņas tendence paver iespēju tādiem novadiem kā Smiltene piedāvāt vietu, kur dzīvot, strādāt, veidot ģimeni un atpūsties, un tai pat laikā būt pie dabas.

Sociālā mobilitāte

Mūsdienu digitālo tehnoloģiju un interneta attīstības ietekmē, cilvēkiem vairs nav nepieciešams dzīvot un strādāt pilsētā. Nav fiziski jāiet uz banku vai pastu. Lielu daļu pakalpojumus un pirkumus var veikt attālināti izmantojot digitālus pakalpojumus, e-rīkus un platformas. Mainās arī darba tirgus specifika. Darbiniekiem vairs nav fiziski jābūt ofisā, lai paveikt darbu, ir iespējama attālināta darba veikšana no jebkuras vietas pasaulē. Šī tendence vēl vairāk paspilgtina iespēju dzīvot un strādāt ne tik blīvi apdzīvotos reģionos, jo piekļuvi saziņai ar pasauli nodrošina mūsdienu attīstītā telekomunikāciju un elektroenerģijas infrastruktūra.

Vērā ņemams aspekts, kas ietekmēs iedzīvotāju sociālo mobilitāti ir tas, ka pieaugot straujākai reģiona urbanizācijai, nāksies būtiski optimizēt lauku skolu, feldšerpunktu un sociālo pakalpojumu infrastruktūras tīklu reģionā. Mobilitātes izdevumi pakalpojumu pieejamībai ārpus centriem dzīvojošajiem būtiski pieaugs, kā rezultātā šajās teritorijās arī pieaugs sociālā spriedze. Attālinātajās teritorijās dzīvojošos cilvēkdrošība un ekonomiskās aktivitātes iespējas būtiski samazināsies. Reģionā attīstība nebūs sabalansēta, un policentriskās attīstības un resursu koncentrācijas pozitīvā ietekme skars tikai attīstības centrus un to ietekmes areālus. Būtiski pieaugs pakalpojumu infrastruktūras izmaksas ārpus centriem.

Izglītība un kvalificēta darbaspēka trūkums

Samazinoties Smiltenes iedzīvotāju skaitam, galvenokārt iezīmējas tendence, ka novadu pamet tieši gados jaunāki cilvēki, kvalificēts darba spēks ar augstāko izglītību. Novadam ir maz iespēju piedāvāt atbilstošas darba vietas. Šie profesionāļi ir spiesti doties uz blakus pilsētām, galvaspilsētu vai pat citu valsti. Uz doto brīdi Smiltenes novada trūkst darbinieku ar profesionālo izglītību, strādnieki. Novadam būtu jādomā, kā atbalstīt un aicināt, palīdzēt novadā esošajam darba spēkam uzsākt savu biznesu, lai tas neaizplūstu projām.

TEHNOLOĢISKIE un GLOBALIZĀCIJAS FAKTORI

Pasaulē pieaug digitālo tehnoloģiju ietekme uz komunikāciju, izglītību, uzņēmējdarbību un daudziem citiem dzīves aspektiem. Nenoliedzami šī tendence maina ierasto uzņēmējdarbības vidi un veidu, kā arī maina cilvēku dzīves saturu un ritmu. Attālināti mobilie un digitālie pakalpojumi nodrošina ērtu un vieglu piekļuvi nepieciešamai informācijai, resursiem. Ir iespēja attālināt mācīties, strādāt, veikt pakalpojumu apmaksu, kārtot dokumentus, slēgt līgumus, veidot jaunus kontaktus. Digitalizācija un modernās komunikācijas iespējas ļauj vieglāk un ātrāk veidot starptautiskus kontaktus, pārrobežu attiecības, uzsākt biznesu, veicina eksporta iespējas ārvalstu tirgos.

Smiltenes novadam digitalizācijas iespējas ir izmantojamas tūrismā un uzņēmējdarbībā. Visā pasaulē tūrisma tirgus pārceļas uz digitālo vidi – ja piedāvājums nav atrodams digitālajā vidē, visticamāk, tas netiks meklēts un atrasts reālajā dzīvē. Smiltenes novadam ir jāstrādā pie tā, lai novada tūrisma objekti un naktsmītnes būtu atrodamas digitālajā vidē, veicinot atpazīstamību un tūristu piesaisti. Praktiski risināma būtu tūrisma objektu un norāžu ieviešana pilsētvidē un digitālajā vidē, parādot objektus meklētājprogrammās, tāpat arī būt nepieciešama aktīva komunikācija un novada reklamēšana sociālās lietotnēs un citās komunikāciju platformās, kurās uzturas Smiltenes novada mērķa grupas.

Būtiski ir pieminēt, ka pēdējos gados pasaulē strauji attīstās mākslīgā intelekta, 3D drukāšanas tehnoloģijas. Darba spēka trūkums jau tuvākajā nākotnē tiks ražojošiem uzņēmējiem ieviest sistēmu un darbu procesu automatizāciju aizstājot cilvēkus ar mašīnām, robotiem. Savukārt šīs izmaiņas radīs nepieciešamību pēc kvalificēta darbaspēka, kas pratīs robotizētas mašīnas apkalpot. Smiltenes novadam kopā ar uzņēmējiem ilgtermiņā jādoma pie inovatīvo nozaru attīstīšanas, lai uzņēmējdarbība novadā turpinātos un attīstītos. Novadam ir svarīgi ne tikai nodrošināt tehnoloģiju pieejamību, interneta un elektrības infrastruktūru, bet arī iedzīvotāju un uzņēmēju izglītošanu un izpratni par šo tehnoloģiju veidiem un to izmantošanas iespējam. Tas veicinās jaunu uzņēmumu ar augstu pievienoto vērtību rašanos un esošo uzņēmējdarbības pakalpojumu un produktu uzlabošanu, konkurētspējas paaugstināšanu.

Izmantotie avoti

1. <https://www.thegeniusworks.com/wp-content/uploads/2016/01/Megatrends-2025-Frost-and-Sullivan.pdf>
2. jauna.vidzeme.lv/upload/VIDZEMES_PLANOSANAS_REGIONA_ILGTSPEJIGA_S_ATTISTIBAS_STRATEGIJA.pdf
3. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603263/EPRS_STU\(2017\)603_263_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603263/EPRS_STU(2017)603_263_EN.pdf)
4. <http://lrlr.landscapeonline.de/Articles/lrlr-2007-2/articlese2.html>
5. https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/klasteri/klasteri_latvija/
6. Latvijas Tūrisma mārketinga stratēģija 2018-2023

SMILTENES NOVADS. ZĪMOLA STRATĒGIJAS IZSTRĀDE. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE UN NOVĒRTĒJUMS.

Pielikums 4. Citu teritoriju stipro pušu un pozicionējuma salīdzinājums ar Smiltenes novadu.

Teritorijas salīdzinājumam izvēlētas pēc principa:

- 1) Reģiona un nacionālas nozīmes attīstības centri Vidzemes plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības stratēģijā 2030
- 2) Novadi ar pilsētām, kuru iedzīvotāju skaits un attālums līdz Rīgai ir līdzīgs Smiltenes novadam.

Novadi ar pilsētām	Pozicionējums, stiprās puses
Smiltene	Uzņēmējdarbība, sports, daba
Cēsis	Kultūra un vēsture
Valmiera (nacionālas nozīmes centrs)	Labklājība, dzīvesprieks, daba.
Valka	Ziemeļu vārti, infrastruktūra dzīvošanai un uzņēmējdarbībai, tīra vide
Alūksne	Kultūrvēsture, daba
Gulbene	Kultūrvēsture
Madona	Ziemas galvaspilsēta, Latvijas virsotnes
Aizpute	Vēsture
Aizkraukle	Sasniedzamība, ražošana (īpaši enerģētika), vide
Brocēni	Ražošana (derīgie izrakteņi, Cemex), sakopta dzīves vide
Līvāni	Uzņēmējdarbība, modernās tehnoloģijas, pievilcīga vide ģimenei

Secinājumi: Vidzemes teritoriju definētās stiprās puses ir, galvenokārt, kultūrvēsture un daba. Izņēmums ir Valmiera, kam ir spēcīga industriālā un nacionāla mēroga kultūras vide, taču tā ir nacionālas nozīmes teritorija ar ievērojamiem resursiem. Citos Latvijas reģionos kopumā ir maz līdzvērtīgu teritoriju, kur novadā būtu pilsēta ar līdzīgu iedzīvotāju skaitu un tā tuvums līdz Rīgai būtu 100-150 km. Piemēros minētajām teritorijām citos reģionos stiprās puses ir uzņēmējdarbība un pievilcīga dzīves vide. Smiltene ar ekonomisko aktivitāti ir unikāla starp Vidzemes reģiona centriem, savukārt ar dabas piedzīvošanas iespējām starp citu reģionu līdzīgiem novadiem.

Avoti teritoriju salīdzinājumam: zīmola vai mārketinga stratēģijas, novadu pašvaldību mājas lapas, attīstības stratēģiju dokumenti.

SMILTENES NOVADS. ZĪMOLA STRATĒGIJAS IZSTRĀDE. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE UN NOVĒRTĒJUMS.

Pielikums Nr.5 . Mediju apskats par Smiltenes novadu (2016.-2018.)

Metodika: ziņu aģentūras “Leta” arhīvs, izlase: nacionālie laikraksti, žurnāli, TV un portāli. Globālā tīmekļa meklētājs “Google”.

SMILTENE

Kopējā publicitāte apskatītajā laika posmā (2016. līdz 2018.gads) **ir izteikti vērsta uz mērķgrupu – iedzīvotāji**, pie kam, pateicoties aktīviem reģionālajiem medijiem (reģionālā televīzija, lokālie interneta portāli), specifiski uz grupu - Vidzemes reģiona iedzīvotāji. Tā, piemēram, 2018.gadā 50% publikāciju, kurās ir Smiltenes pieminējums, mērķauditorija ir iedzīvotāji kopumā, 26% - uzņēmēji un 24% - pilsētas viesi, tūristi. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem diviem gadiem izteikti palielinājies tieši uz iedzīvotāju auditoriju vērstās publicitātes apjoms (2017.gadā 38% publikāciju ar Smiltenes pieminējumu mērķauditorija ir iedzīvotāji, 35% - uzņēmēji, 27% - pilsētas viesi; 2016.gadā 41% publikāciju ar Smiltenes pieminējumu mērķauditorija ir iedzīvotāji, 45% - uzņēmēji, 14% - pilsētas viesi).

Spilgtākās tēmas ar Smiltenes vārda (gan pašvaldības, gan pilsētas izpratnē) pieminēšanu ir **uzņēmējdarbība (it īpaši eksportspēja) un lauksaimniecība**. Saimniekošana laukos un agro saimniecība ir ikdienas tēma vietējas nozīmes medijos, kuros Smiltenes pieminējums parādās pozitīvā tonalitātē. Jāatzīst arī šo mediju ziņu avots lielākoties ir pašvaldība un novada dome. Publicitātes tonalitāte ir galvenokārt pozitīva vai neitrāla, negatīvas publikācijas ar Smiltenes pieminējumi ir retas un tām ir reģionāls raksturs (ceļa negadījumi, pazuduši dzīvnieki utml). Nedaudz plašāku (lai gan arī vietēja rakstura) negatīvu publicitāti ģenerējis pašvaldības komunālo pakalpojumu uzņēmums “Smiltenes NKUP”, kas guvis atspoguļojumu ne vien reģionā, bet arī nacionālajā līmenī. Ārpus Latvijas šī publicitāte nav izplatījusies. **Būtiski pieminēt, ka negatīvismu šajās publikācijās mazina Smiltenes novada domes priekšsēdētāja Ginta Kukaiņa viedokļa iekļaušana, kuram, atšķirībā no iepriekšējā novada domes priekšsēdētāja, ir izteikti pozitīvs mediju tēls**. 2017.gadā negatīvu publicitāti (politiska rakstura publicitāte) pašvaldībai radīja arī Smiltenes domes priekšsēdētāja vietniece Aija Cunska. Pašvaldības politiķei medijos tika pārņemta pat Krievijas propagandas izplatīšana. Atspoguļojums gan televīzijā, gan radio un nacionālajos laikrakstos.

Mērķauditorija “Iedzīvotāji”

Iedzīvotāji (it īpaši Vidzemes reģiona iedzīvotāji) ir visplašāk skartā auditorija, galvenokārt, pateicoties pašvaldības un vietējo uzņēmumu ģenerētajai publicitātei vietējos medijos. Arī

nacionālajos medijos Smiltene tiek pieminēta kā “ģimenēm draudzīga pašvaldība” un “Smiltene ir ļoti latviska pilsēta”. Populārākie atslēgas vārdi uz iedzīvotājiem mērķētā publicitātē: “Smiltenes piens”, “Smiltenes novada domes priekšsēdētājs Gints Kukainis”, “permakultūra jeb viedā saimniekošana”, “Smiltenes tehnikums”, “Sarkanā Krusta Smiltenes slimnīca”, “Smiltenes pilsētas bibliotēka”, “skolu reorganizācija” (Smiltē apvienoja trīs skolas, šis fakts tiek nacionālajos medijos pieminēts kā pozitīvais skolu reformas piemērs), “velomaratons”. Reģionālā un nacionālā līmeņa medijos regulāri tiek atspoguļoti Smiltenes iedzīvotāju veiksmes stāsti, piemēram, par “Rožkalnos” Smiltenes novadā jau vairākus gadu desmitus saimniekojošo Ādamsonu ģimeni, kas ir vieni no lielākajiem graudkopjiem reģionā. Atsevišķas negatīvas tonalitātes publikācijas atrodamas tikai saistībā ar pašvaldības uzņēmumu un/vai deputātu rīcību.

Mērkauditorija “Uznēmēji”

Uznēmējdarbības publicitātes kontekstā izteikti dominē zīmols “Smiltenes piens”, kas ir savā ziņā novada atpazīstamības un zīmola nesējs pasaulē. “Smiltenes piens” pieminēšana medijos izceļas ne vien ar regularitāti, bet arī ar pozitīvu noskaņu, izņemot atsevišķu krieviski rakstošo mediju publikācijās, kas tapušas saistībā ar eksporta tirgus aizvēršanos 2016.gadā uz Krieviju (*spilgts citāts: предприятие Smiltenes piens раньше 23% сыра отправляло в Россию, теперь экспортирует только 5% — в основном в Молдавию, по чуть-чуть в Америку и Германию. Нужно искать новую нишу. А это не так просто*). “Smiltenes piens” guvis atspoguļojumu Eiropas medijos (tostarp Igaunijas) saistībā ar iesaisti Eiropas fonda projektos [kā arī, pozicionējoties kā Latvijas eksportspējas zīmols. “Smiltenes piens” ir viens no 10 Latvijas uzņēmumiem, kas saņēma atļauju eksportēt produkciju uz Ķīnu, gūstot attiecīgu atspoguļojumu arī starptautiskajos medijos. “Smiltenes piens” parādās publikācijās līdzās atslēgas vārdiem “Ieguldi Latvija”, “Food Show”, “Riga Food”, “Siera Klubs”. Tāpat “Smiltenes piens” zīmols parādās publikācijās “100 lielākie Latvijas pelnītāji” un “Investīcijām draudzīgākās pašvaldības TOP 5”, “Republikas nozīmes pilsētas”.](#)

Smiltenes kā eksportspējas zīmola vērtību papildus “Smiltenes pienam” pasaulē iznes arī nišas produktu ražotāji, piemēram, dzirkstošo bērzu sulu ražotne “Birzī”, kā arī citu nozaru uzņēmumi (“Smiltenes koks”, “Kalna Tomēni”, “8 CBR”), kas laika periodā no 2016.līdz 2018.gadam guvuši atspoguļojumu ne vien reģionālajos medijos, bet arī uz tūrisma auditoriju vērstās publikācijās.

Biznesa auditorijai veltītās publicitātes tonalitāte ir pozitīva, ar individuāliem uzņēmumiem, piemēram publicitāti saistībā ar saimniecības “Ezerlejas” pārdošanu Launkalnes pagastā.

Mērkauditorija “Pilsētas viesi”

Zīmols “Smiltenes piens” ir viennozīmīgi TOP1 atslēgas vārds uz pilsētas viesu, tūrisma mērķauditoriju orientētajā publicitātē. Pieminēts gan saistībā ar eksportspēju, uzņēmējdarbību, gan arī saistībā ar pilsētas svētkiem, gadatirgiem un izstādēm. “Siera svētki” ir otrs populārākais atslēgas vārds, kas saistīts ar Smiltenes pieminējumu auditorijai “pilsētas viesi”. Vērts atzīmēt: 2018.gadā plašu publicitāti guva lidsabiedrības “AirBaltic” iniciētā publicitāte par iedzīvotāju balsojumu par populārākajām Latvijas pilsētām, starp kurām ierindojās arī Smiltene (jaunās lidmašīnas tika nosauktas populārāko Latvijas pilsētu vārdos).

Interesanta tēma, kas saistībā ar Smiltenes vārdu atkārtojas medijos 2018. un 2017.gada griezumā ir “Varicēnu pietura - hobitu namiņš”, vienas ģimenes interesantas idejas realizācijas rezultāts (ģimene saviem spēkiem uzbūvēja sabiedriskā transporta pieturu, kas guva ļoti plašu rezonansi medijos, tostarp uz pilsētas visiem orientētā auditorijā). Smiltene ir iekļauta “Zaļāko zīmolu TOP50”.

Velosports, velotakas ir vēl viena Smiltenes novadu raksturojoša tēma, pateicoties ar SEB MTB velomaratonu saistītajām mediju aktivitātēm.

Izmantotie avoti un atsauces.

- Avotniece, Zanīta, Svetlana Aņiskeviča, un Edgars Maļinovskis. 2017. "Klimata pārmaiņu scenāriji Latvijai". Rīga: Latvijas Vides, Ģeoloģijas un Meteoroloģijas Centrs.
- Bērziņš, Gundars, Irina Arhipova, un Juris Binde. 2018. "Latvijas reģionu ekonomiskās attīstības indekss". Rīga: Latvijas Universitāte; Latvijas Mobilais Telefons.
- Beverīnas novada pašvaldība. 2018. "Beverīnas novada pašvaldības 2017. gada publiskais pārskats". Beverīnas novads: Beverīnas novada pašvaldība.
- Bulmeistere, Zane. 2018. "Noslēgusies tūrisma akcija "Simtgades dārgumi"". *Valmiera domā un rada*, 2018. gada 21. novembrī.
- Dieziņa, Sandra. 2018. "Piena rekordisti cenu svārstību ēnā". *Dienas Bizness*, 2018. gada 15. janvārī.
- Egle, Ināra. 2016. "Baiks: neslēpšu, ka cīnos par Valmieras interesēm". *Diena*, 2016. gada 20. jūnijā.
- Feldmane, Sarmīte. 2018a. "Grib piesaistīt iedzīvotājus". *Druva*, 2018. gada 27. jūnijā.
- . 2018b. "Dzīvokļi vajadzīgi". *Druva*, 2018. gada 17. jūlijā.
- . 2018c. "Atjauno dievnamu". *Druva*, 2018. gada 8. augustā.
- Gabrāns, Jānis. 2018a. "Laukos nav bezcerības". *Druva*, 2018. gada 4. jūlijā.
- . 2018b. "Cēsis balsojumā pirmās". *Druva*, 2018. gada 26. septembrī.
- Galkina, Ilze. 2016. "Laipni lūgti Beverīnā!". *Latvijas Avīze*, 2016. gada 14. novembrī.
- Kauliņš, Janis, Ilona Gleizde, Ieva Paleja, un Aigars Plotkāns. 2012. "Beverīnas novada integrētā attīstības programma 2012.-2018. gadam. Novada situācijas apraksts". SIA Ķemers Business and Law Company.
- Knite, Mārtiņš, Jānis Brizga, Gints Turlajs, un Anda Kursiņa. 2017. "Risku un ievainojamības novērtējums un pielāgošanās pasākumu identificēšana būvniecības un infrastruktūras jomā". Rīga: Biedrība "Zaļā brīvība". <http://www.zalabriviba.lv/wp-content/uploads/Adaptācija-BūvniecībaInfrastruktūra.pdf>.
- Kovala, Inga. 2018. "Valsts simtgades vakarā pasniegti Smiltenes novada apbalvojumi". *Smiltenes novada domes vēstis*, 2018. gada 21. decembrī.
- Kristiņa, Elīna. 2018. "Nevieni svētki neiztiek bez tomātiem", 2018. gada 16. novembrī, Liesma redakcija.
- Krūmiņa, Linda. 2018. "Novada iedzīvotāju aptaujas rezultāti". 2018. gada 22. janvārī. <http://www.beverinasnovads.lv/index.php/visi-jaunumi/8-pasvaldiba/1795-novada-iedzivotaju-aptaujas-rezultati>.
- Kuzmina, Ilze. 2018. "Kam dalīs pusotru miljonu eiro". *Latvijas Avīze*, 2018. gada 12. jūnijā.
- Latvijas Avīze*. 2018. "Beverīnā atceras Daliņu", 2018. gada 14. novembrī.
- Latvijas Pašvaldību Savienība. 2018. "Identitātes zīmes un vietas piederība". *infoLOGS*, 2018. gada 26. oktobrī.
- Latvijas Tūrisma mārketinga stratēģija 2018-2023 http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/content/Turisms/Prezentācijas/turisma_marketinga_strategija_kopsavilkums.pdf
- Latvijas Valsts ceļi. 2019. "Satiksmes intensitāte valsts autoceļos (galvenajos, reģionālajos, vietējos) laikā no 2008. līdz 2018. gadam". <http://lvceli.lv/wp-content/uploads/2019/01/Satiksmes-intensitate-2008-2018-1.xlsx>.
- Latvijas Vides, Ģeoloģijas un Meteoroloģijas Centrs. b.g. "Apkopoti dati par gaisa piesārņojumu Latvijā". Skatīts 2019. gada 19. janvārī. <https://www.meteo.lv/lapas/apkopoti-dati-par-gaisa-piesarnojumu-latvija?&id=2327&nid=327>.
- LETA. 2018. "Apbalvoti gada tautsaimnieki". *Dienas Bizness*, 2018. gada 3. decembrī.

Lursoft. 2018. "Visvairāk uzņēmumu uz 1000 iedzīvotājiem – Durbes novadā | Lursoft Blog". 2018. gada 7. novembrī. <http://blog.lursoft.lv/2018/11/07/visvairak-uznemumu-uz-1000-iedzivotajiem-durbes-novada/>.

Melķis, Didzis. 2018. "Augstskola kā startup". *Dienas Bizness*, 2018. gada 25. jūnijā.

Mičāne, Ingrīda. 2017. "Brāļi atjauno Trikātas siernīcu". *Latvijas Avīze*, 2017. gada 4. septembrī.

NeoGeo.lv. 2010. "Latvijas Meteoroloģisko Galējību Kartes". 2010. gada 5. septembrī. <http://neogeo.lv/?p=4511>.

Ozola, Marta. 2018. "Kādēļ pārdod "Ezerlejas" Launkalnē?" *Latvijas Avīze*, 2018. gada 4. oktobrī.

Plauka, Jolanta. 2018. "Slēgto skolu dažādie likteņi iezīmē nākotnes izaicinājumus". *Diena*, 2018. gada 21. decembrī.

Riekstiņa, Magda. 2018. "Ne tikai Latvijā. Arī Igaunijā". *Diena*, 2018. gada 21. jūnijā.

Rozenberga, Māra. 2018. "Statistiski visvairāk Dziesmu svētkos būs pārstāvēta Vidzeme". *lsm.lv*. 2018. gada 23. jūnijā. <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/dziesmu-un-deju-svetki/statistiski-visvairak-dziesmu-svetkos-bus-parstaveta-vidzeme.a283024/>.

Rozentāls, Atis. 2018. "Prasme piesaistīt investorus". *Diena*, 2018. gada 10. septembrī.

SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”. 2015. "Vidzemes industriālā parka izveides vispārīgs stratēģiskais ietekmes uz vidi izvērtējums". Rīga: SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”.

Skagale, Gundega. 2018. "Ģenerāļa Bībele atklāj noslēpumu". *Latvijas Avīze*, 2018. gada 21. decembrī.

Smiltenes novada pašvaldība. 2012a. "Smiltenes novada attīstības programma 2012.-2018. gadam. I sējums (1. daļa). Esošās situācijas analīze. Gala redakcija."

———. 2012b. "Smiltenes novada attīstības programma 2012.-2018. gadam. II sējums. Esošās situācijas analīze. Gala redakcija."

———. 2017. "Smiltenes Novada Prezentācija". *Prezi.Com*. 2017. gada 4. septembrī. <https://prezi.com/2dyqzd8p5fpd/smiltenes-novads-04092017/>.

———. 2018. "Smiltenes novada domes publiskais pārskats 2017". Smiltene: Smiltenes novada pašvaldība.

———. 2019. "100 Smiltenes novada pašvaldības īstenotās aktivitātes un notikumi 2018.gadā!" 2019. gada 4. janvārī. <http://www.smiltene.lv/aktualitates/open/9500>.

———. b.g. "Novada simbolika". *Smiltene.lv*. Skatīts 2019. gada 4. janvārī. http://www.smiltene.lv/novada_simbolika.

Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija [jauna.vidzeme.lv/upload/VIDZEMES_PLANOSANAS_REGIONA_ILGTSPEJIGAS_ATTISTIBAS_STRATEGIJA.pdf](http://www.vidzeme.lv/upload/VIDZEMES_PLANOSANAS_REGIONA_ILGTSPEJIGAS_ATTISTIBAS_STRATEGIJA.pdf)

<https://www.thegeniusworks.com/wp-content/uploads/2016/01/Megatrends-2025-Frost-and-Sullivan.pdf>

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603263/EPRS_STU\(2017\)603263_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603263/EPRS_STU(2017)603263_EN.pdf)

<http://lrlr.landscapeonline.de/Articles/lrlr-2007-2/articlese2.html>

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionala_industriala_politika/klasteri/klasteri_la_tvija/

Vīksna, Andris. b.g. "Klimata pārmaiņu realitāte Latvijā un pasaulē". Latvijas Vides, Ģeoloģijas un Meteoroloģijas Centrs. http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Seminari/klimats/OMA_strategija_2050/2_OMA.pdf.

Zvirbulis, Ģirts. 2017. "Pieprasa mazo pašvaldību apvienošanu", 2017. gada 9. februārī.